

DUHOVNI LIK I ZNAČENJE KRČKOGA BISKUPA ANTUNA MAHNIĆA (1850-1920),

Krk, 2006., 128 str.

Biskup dr. Antun Mahnič/Antun Mahnić spada u red velikana novije slovenske i hrvatske povijesti. Istraživači njegova života i djelovanja redom ostaju zatečeni bogatstvom njegovih rezultata, velikom požrtvovnošću te pozitivnošću ostvarenja. Tako je Mahnić bio pokretačem i osnivačem Hrvatskoga katoličkog pokreta, pokrenuvši prije toga, na pragu novoga stoljeća, hrvatske đake te iniciravši stvaranje đačkog pokreta iz kojega se razvio pokret širih razmjera. Taj je Slovenac, došavši na čelo Krčke biskupije, utisnuo duboke brazde u kulturnoj i vjerskoj povijesti Hrvatske prvih dvaju desetljeća XX. stoljeća, te ga zbog toga opravdano možemo smatrati jednim od najvećih likova novije povijesti Katoličke crkve, napose u hrvatskom narodu. Iz njegova je pokreta proizašao velik broj laika koji su sve svoje umne i fizičke sposobnosti posvetili Bogu i svojem narodu. Nadahnuti kršćanskim načelima i ispunjeni gorljivošću za Božju i narodnu stvar, hrvatski su laici razvili apostolat koji nas danas ispunja divljenjem.

U novije doba Mahniću u čast objavljene su tri knjige. Prva je knjiga doktorska disertacija Antona Bozanića čak u tri izdanja: *Biskup Mahnić, pastir i javni djelatnik u Hrvata*, Zagreb – Krk, 1991. Druga je knjiga dr. sc. Antona Bozanića i akademika Petra Strčića *Mahnić i njegova Staroslavenska akademija*, Krk, 2002. Treća je edicija zbornik radova sa znanstvenoga skupa u povodu svečanoga prijenosa njegovih posmrtnih ostataka iz Zagreba u grad Krk 23. studenoga 2002. godine. Skupu su nazočili, između ostalih, prof. dr. sc. mons. Ivan Devčić, riječki nadbiskup i metropolit, mons. Marijo Oblak, zadarski nadbiskup u miru, prof. dr. sc. mons. Mile Bogović, biskup gospičko-senjski, mons. Josip Mrzljak, pomoćni zagrebački biskup, mons. Anton Stres, pomoćni mari-borski biskup. Urednik je dr. sc. Anton Bozanić, dekan – župnik u Malome Lošinj.

Edicija započinje pozdravnom riječju krčkoga biskupa mons. Valtera Župana, *Biskup Mahnić je nadrastao svoju sredinu*. Slijedi "Uvodno slovo" s člankom *Mahnić – čovjek jasnih vizija i akcija* dr. Antuna Bozanića, iz kojega detaljnije saznajemo pojedinosti iz Mahnićeva života. Mahnić je rođen 14. rujna 1850. u slovenskome selu Kobdilj, danas u Koparskoj biskupiji. U dobi od trinaest godina u goričkome je sje-

meništu polazio njemačku gimnaziju, u kojoj se istakao kao odlikaš. Tu je pokrenuo i list *Vrt*. Po njezinu završetku, upisao je bogosloviju, također u Gorici. Ondje je na trećoj godini zaređen za svećenika, postavši pred kraj studija odgojitelj bogoslova. Godine 1875. imenovan je prefektom goričkoga Nadbiskupskog dječjeg sjemeništa, nastavivši studij u Beču, i 1881. postigao je stupanj doktora teologije. Tada se, postavši redovitim profesorom Novoga zavjeta u Gorici, posvetio pisanju. To se intenziviralo nakon što je preuzeo uredništvo tamošnjega crkvenog lista, za koji je pisao članke na latinskome jeziku, i to, između ostaloga, iz područja dogmatike, pedagogike i apologetike. Mahnić je sudjelovao u pokretanju ili vođenju i nekoliko drugih edicija, primjerice *Rimskoga katolika*, te je po svojim stajalištima koja je ondje slobodno izražavao postao poznat diljem Slovenije. Tu se isticao kao plodan neoskolastički i apologetski pisac. Naime, tadašnja je Slovenija – u okviru austrijskoga dijela Habsburške Monarhije – bila zahvaćena liberalizmom, jer su Slovenci više od Hrvata bili povezani s kulturnim životom Monarhije. Važnu ulogu u suzbijanju liberalizma imala je navedena revija, koja je izlazila od 1888. do 1896. godine, a u to ju je vrijeme Mahnić uređivao i sâm napisao većinu članaka. Polazeći od kršćanskih i katoličkih načela, podvrgao je oštroj kritici tadašnje vodeće slovenske književnike. Godine 1891. postao je ravnateljem sjemeništa, no nakon četiri godine odlazi svojevóljno s toga mjesta. Jedan od zasigurno značajnijih Mahnićevih poteza bilo je osnivanje znanstvenoistraživačke ustanove “Leonova družba” u Ljubljani 1896. godine, ali par dana nakon toga proglašen je krčkim biskupom, te je zaređen u veljači iduće godine. Na toj će dužnosti ostati do 1920. godine. Predstavnici Krčke biskupije tom su mu prigodom darovali glagoljski misal želeći mu sugerirati važnost staroslavenskoga/starohrvatskoga bogoslužja njihove biskupije. Pretpostavlja se da je bio premješten prije svega zbog utjecaja *Rimskog katolika*, s obzirom na to da su bečke liberalne vlasti zabranile njegovo čitanje u školama u Sloveniji. Da bi ga, stoga, udaljile, vlasti su ga promaknule za krčkoga biskupa. Protivnici Katoličke crkve računali su s time da će se Mahnić smješten u maloj siromašnoj biskupiji posve izgubiti u anonimnosti. Posebnu je poteškoću predstavljala činjenica što je morao najprije naučiti hrvatski, a njegov je položaj bio donekle delikatan i zbog talijanske manjine u gradu Krku. Premještanjem Mahnića u Krk dakle vlasti su kanile zadati i udarac glagoljici, koja je upravo u Krčkoj biskupiji imala svoju dugu povijest, misleći da Mahnić neće imati puno smisla za glagoljicu i da će se prema njoj odnositi negativno. Nakane im se, međutim, nisu ostvarile. Mahnić se brzo upoznao s prilikama u Krčkoj biskupiji i Banskoj Hrvatskoj, uočio je važnost i značenje inteligencije u kristijanizaciji tadašnjega društva, a glagoljica je upravo u njemu dobila svojega najvećeg praktičnog pobornika i promicatelja.

Punih šest godina nakon svojeg dolaska u Krk, međutim, novi je biskup šutio, proučavao prilike u Hrvatskoj, posebno one u žurnalistici i književnosti. Plod toga

razmišljanja bila je *Hrvatska straža*, tromjesečni časopis za kršćansku prosvjetu. Zaključivši da javnim životom Hrvatske potresaju isti problemi kao i u Sloveniji, Mahnić je odlučio zahvatiti u vjerske i kulturne prilike navijestivši otpor protukršćanskom liberalizmu u Hrvatskoj. Ono što je časopis *Rimski katolik* bio za Slovence, to *Hrvatska straža* postaje za Hrvate.

Obogaćen iskustvima u radu sa slovenskim đacima, Mahnić je odmah nakon dolaska u Krk počeo oko sebe okupljati mlade svećenike. S njima je raspravljao o životu i radu đaka, o njihovim potrebama, vjerskim nazorima i o načinu kako im pomoći u njihovoj formaciji. Dobro je uočio da od starijih ne može očekivati revolucionarne promjene, s obzirom na to da su srasli sa svojim nazorima i teško su se otvarali novim potrebama i zahtjevima vremena, a još su se teže mogli prilagoditi novim okolnostima. Nije nikakvo čudo što su se za novi pokret pod Mahnićevim vodstvom najprije oduševili đaci i uopće inteligencija. Naime, Mahnić se isticao i kao kršćanski filozof. Želio je filozofsku misao Aristotela i Tome Akvinskoga prenijeti na hrvatska kulturna zbivanja. Logičar više nego psiholog, načelan, nepopustljiv i beskompromisan u svojim kršćanskim načelima, oduševljavao je mlade.

Autor nabraja reprezentativan niz Mahnićevih poteza nakon stupanja na biskupsku stolicu, među ostalima, osnivanje tiskare u Krku 1899., održavanje Prve krčke sinode na kojoj je ozakonjeno slavensko bogoslužje 1901., osnivanje Staroslavenske akademije u Krku 1902. godine. Tijekom Prvoga svjetskog rata biskup je nastavio pomagati svoju pastvu, pa je tako skupljao hranu za potrebite. Po završetku rata, nakon što je nastupilo nasilje talijanskih okupatora nad domaćim stanovništvom te niz provokacija kojim se biskupa htjelo izazvati, Mahnić dolazi u konflikt s talijanskom upravom. Uhićeni su njegovi najbliži suradnici. Budući da Mahnića nisu mogli maknuti iz Krka, okupator je učinio prijevaru, odvevši ga najprije u Ankonu, a zatim u zatočeništvo nedaleko od Rima, gdje je počeo pobolijevati. Ipak, papinom intervencijom pušten je u veljači 1920., ali morao je u Zagreb. Ubrzo je otkriveno da je ozbiljno bolestan te da je izlječenje nemoguće. U prosincu iste godine preminuo je u 70. godini života, uputivši prije toga poslanicu svojim đacima u kojoj ih upozorava da sačuvaju slogu i jedinstvo u katoličkim redovima. U studenome 1929. njegovi bliski suradnici s Krka prenijeli su biskupovo tijelo u svoju crkvu na Ksaveru, odakle je 2002. g. prebačen na Krk. Dr. Bozanić opisuje samu ceremoniju prijenosa Mahnićevih posmrtnih ostataka, koju su govorima uveličali mnogi uglednici crkvenoga i političkog života.

U rubrici "Rasprave" donose se za tisak pripremljena priopćenja sa skupa; svaki od izlagača obradio je jedan segment Mahnićeva djelovanja. Prvi po redu, kardinal Josip Bozanić, zagrebački nadbiskup i metropolit, govorio je o *Mahnićevoj ekleziologiji*

– *podlozi cjelokupnoga djelovanja*. U članku se daje kratki dio kardinalova magistarskoga rada pod naslovom *Shvaćanje Crkve biskupa Antuna Mahnića*, i to filozofsko polazište Mahnićeva poimanja i djelovanja, crkva kao otajstveno Tijelo Kristovo i uloga laika u Crkvi; iz njih razaznajemo da je Mahnić u maniri filozofa i teologa tražio teološka načela svojih pastoralnih akcija, a do njih je dolazio logičnošću i deduktivnom jasnoćom vjerujući da Katolička crkva nosi u sebi snagu kojom može mijenjati svijet.

I dalje su autori članaka svećenici. Tako dr. sc. Antun Tamarut u radu *Izvori duhovnosti kod biskupa Antuna Mahnića* progovara o izvorima duhovnosti kod krčkoga biskupa i ukazuje na njegovo prihvaćanje drevnog aksioma *Gratia supponit naturam*. Upoznaje nas s duhovnom veličinom i krepošću biskupa Mahnića, koji je pokazao iznimnu snagu u obrani od oštih protivnika te navodi duhovnu literaturu i pojedine osobe kojima se nadahnjivao. Stalni izvor s kojega je Mahnić crpio svu snagu svakako je bilo Sv. pismo. Krčani su ga, navodi Tamarut, iznimno cijenili zbog njegova zalaganja za glagoljicu i staroslavenski jezik u liturgiji.

Dr. Antun Bozanić u svojem se radu *Mahnićev duhovni i pastoralni odgoj klera* bavio jednim od najvažnijih zadataka krčkoga biskupa. Kao snalažljiv organizator Mahnić je u tom smislu poduzeo niz inicijativa u biskupiji u radu sa svećenicima, od pokretanja edicija, održavanja pastoralnih konferencija, osnivanja svećeničkih društava i sl., te je radio na podizanju njihove duhovne i intelektualne razine. Veliku ulogu pri tome igralo je Mahnićevo iskustvo stečeno u goričkome sjemeništu. Dr. sc. Franjo Velčić obradio je *Mahnićev pastoral za potrebe vjernika* koji se sastojao, između ostalog, u organiziranju kateheza za različitu životnu dob, brizi oko misija, utemeljenju različitih bratovština i socijalnoj skrbi za najpotrebitije. Velčić ističe kako je Mahnić imao sluha za duhovne i materijalne potrebe svojih vjernika te je uspio podići religiozno-moralnu i društvenu razinu svojega naroda. U članku pod naslovom *Briga biskupa Mahnića za liturgiju prema aktima prve krčke sinode* mr. sc. Ivan Milovčić predočio nam je okolnosti Mahnićeva prelaska iz Gorice u Krk, njegovu organizaciju prve krčke sinode i ostalo. Milovčić nam, nadalje, tumači Mahnićevo stajalište prema liturgiji i rješavanju liturgijskog jezika krčke biskupije ističući da je Mahnić među prvima otvorio novu temu u liturgiji – temu komunikacije koja će tek kasnije postati aktualna. Temom *Aktualnost Mahnićevih akcija u organiziranju laikata i hrvatskoga katoličkog pokreta* bavio se dr. Mile Bogović, gospičko-senjski biskup. Obradujući karakteristike Mahnićeva vremena, napose poticaje pristigle iz Europe, dr. Bogović tumači biskupove metode pri organizaciji laikata i Hrvatskoga katoličkog pokreta ocjenjujući ih primjenjivima i na današnje doba zbog njihove prožetosti duhom liberalizma. Od i danas aktualnih pitanja Bogović ističe: jednakost žena, pitanja mladeži, nacije, tradicije i povijesti.

Dr. sc. Jožko Pirc, rektor Papinskoga zavoda Slovenika, autor je članka *Vloga dr. Antona Mahnića v slovenskem javnem i cerkvenem življenju*, u kojemu govori o biskupovoj prepoznatljivosti u slovenskome javnom i vjerskom životu u razdoblju prije nego što je postao krčkim biskupom. Pirc također govori o ocjeni kojom su poznavatelji crkvenoga života nakon Mahnićeve stupanja na mjesto biskupa ocijenili njegovu djelovanje. Pažnju je napose posvetio mladima, koji su se na europskim sveučilištima napajali liberalnim idejama, zanemarujući tako vjeru slovenskoga naroda. To je također bio razlog Mahnićeve aktivnoga uključivanja u javni život, gdje je preko napisa u edicijama nastojao obraniti kršćanska načela, primjerice iz filozofije, književnosti i umjetnosti. Autor ističe njegovu snažnu duhovnu dimenziju koju je pri tome postigao i ostavio slovenskome narodu. U priopćenju Irene Žužić *Ključne teme i naglasci u Mahnićevim poslanicama mladima* izneseni su izrazi i sadržaji o kojima je Mahnić najčešće progovarao mladima. To su, prije svega, bili borba protiv nevjere, moralne korupcije i socijalnog zla. Biskup je mladima u zadatak stavljao istupanje u brojnim područjima javnoga života i izgradnju društva na temelju Kristova evanđelja i načelima zdravoga razuma upravljajući život prema vrhunarnome cilju. A u tome će im pomoći katolička društva. Fra Vice Blekić iznosi *Sojedočanstva suvremenika o Mahniću* – među kojima se nalaze mnogi Mahnićevi suradnici i uglednici javnoga te crkvenog života koji su iznimno cijenili krčkog biskupa i njegov napor u zalaganju za dobrobit uže i šire zajednice, poput krčkoga biskupa Josipa Srebrnića, krčkoga kancelara Mata Polonija, životopisca Ivana Merza – Dragutina Kniewalda itd. Dr. sc. Anton Bozanić želio je u trećemu svojem tekstu istaknuti još *Neke značajnije Mahnićeve aktivnosti u Krčkoj biskupiji i na širem planu*. U prvome redu govori o Mahnićevu radu za opće dobro ljudi koji su bili povjereni njegovoj pastoralnoj brizi, njegovu socijalnome radu u Krčkoj biskupiji, radu na obrani narodnih i ljudskih prava, zatim ukazivanju na njegovu djelovanje i izvan granica biskupije, primjerice u Istri, pa na radu na pisanoj riječi, ističući kako je Mahnić ispisao više od 15.000 stranica na području današnje Slovenije i Hrvatske. Fra Antun Badurina u svojem je članku dao *Pokušaj valorizacije Mahnića tijekom proteklih 80 godina* pozivajući se na literaturu nastalu o biskupovu liku i djelu: ponajprije, to su sjećanja njegovih suvremenika i suradnika, a u posljednjih je dvadesetak godina literatura o Mahniću opsežnija. Uz istraživanja Ignacija Radića i Tomislava Šagi Bunića, tu su spomenuti magistarski rad nadbiskupa i kardinala J. Bozanića i doktorski rad njegova brata Antuna objavljen 1991. godine. No, ističe autor, istraživanje Mahnića još nije gotovo, pogotovo zbog "nadvremenske znakovitosti njegove pojave" koja je obilježila prva dva desetljeća XX. stoljeća. Ističe i samo neke od kvaliteta koje su resile toga biskupa kao što su vizionarske, jer je nastojao obnoviti Katoličku crkvu te društvo u svim njegovim

segmentima, tipični inicijator koji iz “određene vizije spontano rađa inicijativnost”, vođa – crkveni lider rijetkoga formata, prorok i preteča. Autor se pozabavio i nekim od pristupa Mahničevu liku. Slijede izvatici iz Mahnićevih duhovnih misli – o svećeničkoj askezi, o mudrosti, o molitvi, o prepoznavanju božje volje. Na sam kraj edicije uvršten je prilog je mr. sc. Ane Mahnić-Ćosić, pod naslovom *Hrvatski ogranak obitelji Mahnić*.

Djelo biskupa Mahnića snažno je odjeknulo na poljima hrvatskih krajeva, na kojima je niknuo novi rod laika intelektualaca. Da bi laička katolička inteligencija bila kadra voditi narodne mase, morala je biti duhovno izgrađena. Zato Mahnić preporučuje inteligenciji sudjelovanje u svetoj misi, svagdanju svetu pričest, sudjelovanje u raznim bratovštinama ili Marijinim kongregacijama. U tome je smislu i preteča Katoličke akcije u Hrvata, prema kojoj valja najprije osvijestiti kler i ujediniti ga, a onda se može stvoriti organizirani katolički laikat. Svećenstvo, naime, mora biti svjesno da ne može samo udovoljiti svim zahtjevima što ih moderno vrijeme postavlja pred Katoličku crkvu. Zato je pomoć laika ne samo potrebna, već i nužna, a nju je nastojao dobiti iz redova katoličke srednjoškolske mladeži. I upravo stoga danas mu mnogi odaju dužno poštovanje.

*Aleksandra Golubović
Maja Polić*